

„Tragedija“ in „komedija“ na pročelji novega gledališča.

V zadnjem času je dobilo deželno gledališče na svojem pročelji znamenit okrasek; slavnoznani naš kipar gospod A. Gangl mu je namreč postavil v dolbinah na sprednji strani dva krasna kipa: alegoriški podobi tragedije in komedije. Snov bi se utegnila zdeti marsikomu precēj lahka in hvaležna, toda prav takšni predmeti delajo navadno največ preglavice umetniku, kateri neče samó posnemati, kar so že ustvarili drugi, ampak stavi baš v izvirno idejo svojega dela najvišji ponos. Vrhu tega je moral umetnik v tem slučaju še računjati z odmerjenim prostorom. Gospod Gangl je rešil svojo nalogo, kolikor morem soditi jaz, zanašajoč se zgolj na prirodno svoje estetiško čustvo, takó izvrstno, da je do cela opravičil visoko naše mnenje o svoji nadarjenosti.

Kipa sta nadčloveške velikosti (od tal do glave merita po 2·25 m), zvršena sta od rmenkasto-belega isterskega kamena in nam kažeta bistvo tragedije in komedije v dveh genijalno izumljenih ženskih podobah, ki sta oblečeni z novodobno dekorativno draperijo in imata na sebi značilne embleme svojih pojmov. Na „komedije“ ljubkem obrazu je izražen vesel nasmeh, toda ta veselost ni taka, kakeršna se časih loti resnega človeka, ko ga obide „dobra volja“; temveč tej radosti je pravi vir v popolni brezskrbnosti, lahkoživnosti, dà, celò lahkoišljenosti in razkošnosti: minulosť je pozabljena, bodočnost — kdo bi že mislil nánjo! Veselimo se jedino le sedanjosti in hitimo, da jo užijemo v polni meri! Takih mislij polna glavica je obrnjena kvišku, in slastne oči zró proti radostno iztegnjeni goli desnici, katera drží žezlo svojega dostojanstva — paličico vodilko s Kurentovo glavo na konci, kakor bi ž njo vodila še cel zbor jednako prešérnih lahkoživk za seboj. Lasjé se ji mršavo kodré ob desni strani kot znak slobodnega vedenja; leva roka oklepa ob strani moško krinko satirskega izraza, spominjajoč nas starodavnega postanka grške komedije ob Dijonizijevih praznikih, desna noga je pomaknjena nekoliko naprej, kakor bi se zdajci hotela privzdigniti v vesel poskok. Koliko življenja, koliko dejanja! — Do cela drugačna je „tragedija“. Desnica krčevito drží bodalce, pripravljeno na sunek, z levico si razkriva vrhnjo obleko, da se oprosti tesnobne ovire; noge stojé v energiški poziciji, obraz pa — ta obraz nam pové vse! Duševna razburjenost je prikípela junakinji do vrhunca, strastí so zadušile vsak trezni premislek, zdajci se mora zgoditi usodni tragiški čin! Energiško čelo kaže gubé, žareče oči so stopile iz otlín in zró prebodljivo na predmet, na katerem se prav kar zgódi krvavo dejanje, usta so odprta, okrog njih pa utriplje neopisna boleť. Skoro bi stopili k junakinji in ji zaklicali: „Nikar!

Kar namerjaš, bode ti v pogubo!« Ali te bridke poteze na obrazu! Ali nima vzroka, da si napravi sama pravico, katero ji drugi teptajo z nogami? In — storjena je tragiška krivda.

Posamezno je poudarjati pri obeh kipih zelo prirodno izvedeno draperijo, zlasti pa očito razliko med debelo vrhnjo haljo in mehko, skoraj prezorno spodnjo tančico. Poslednja se v lahnih gubah tesno ovija gorenjega telesa — pri »tragediji« tudi nóg od kolen nizdolu — da se nam nagota sicer decentno zakriva, da pa vendar lahko zasledujemo lepe obrise in oblike posameznih telesnih delov pod tančico. Nezakrita je pri »komediji« desna roka in desna noga od kolena, pri »tragediji« pa leva roka; gola so pri obeh poleg vratú in zapestij tudi stopala. In celó na teh razkritih delih se nam kaže razloček med komedijo in tragedijo: tam obilost in polnota, kakeršna vzrasta le v razkošno-nasladnem življenji, tù skoro moška kostnatost in žilavost. — Končno tudi ni prezreti, da oba kipa prav ukusno izpolnjujeta dolbini, kateri je moral vpoštevati umetnik. Žal, da sta baš dolbini preplitvi! Zaradi njiju molé naprej pomaknjene noge čez rob plošče podnožnice, sloneč na posebnem ploščinem podaljšku.

Vredno je, da se na tem mestu zabeležijo tudi prejšnja Ganglova dela. Imel sem priliko in srečo na svoje oči gledati postanek skoraj vseh. Prvo delo, s katerim je Gangl zaslul leta 1883., dobivši zánje v Gradcu na jubilejski razstavi prvo darilo z diplomo, to je »Kristus na križi«, zrezljan od zelenikovine, sedaj svojina gospoda kanonika Kluna. Med raznimi studijami na dunajski akademiji je zlasti hvalno omenjati »Davida mladeniča«. Izven šole je za akademiških let Gangl zvršil modelovana doprsna kipa gospoda profesorja Šukljeta in ekscelencije barona Schwegla. Spominjam se, da so prvi kip ob nekovi razstavi celó dunajski časniki omenjali priznalno. Dalje je zabeležiti več osnutkov za Vodníkov spomenik, izmed katerih se jeden večjih dandanes hrani v ljubljanskem Rudolfinumu. Dalje je »Vodník« sam iz leta 1888., lit od broná in postavljen na Valvasorjevem trgu pred gimnazijskim poslopjem. Ko je Ganglovo ime zlasti po »Vodníku« zaslulo tudi ónostran mej naše ožje domovine, pozval je vladika Strossmayer umetnika, da napravi na glavnem vходу v djakovsko stolnico velik relief Kristovega vstajenja. To delo, ki obseza sedem vpodobljenih oseb, bilo je dovršeno še leta 1889., kratko pred odhodom Ganglovim v Italijo in na Francosko, koder je umetnik, podprt z državno umetniško ustanovo, leto dnij (1890.) spopolnjeval svoje studije. Lani (1892.) pa je bila zvršena velika skupina nad glavnim pročeljem novega gledališča, predstavljajoča »genija z dramo in opero«. Ta skupina je s »tragedijo« in »komedijo« pač najdivnejši kras novega gledališča in bodi mlademu umetniku v tolažbo za vse prebite bridke ure! A. Štritof.

